

Korigirati cijene naftnih derivata

Privredna/Gospodarska komora FBiH uputila je, sredinom oktobra, prijedlog korekcije cijena naftnih derivata Ministarskom vijeću BiH, ministru finansija BiH, Upravi za indirektno oporezivanje BiH, u cilju suzbijanja rasta cijena (inflacije), zaštite konkurentnosti domaće robe i usluga, zaštite standarda stanovništva i slično

Od početka 2005. godine, a time i proračunske godine, bilo je devet promjena cijena naftnih derivata. Kako je trošarina (akciza) i putarina za naftne derivate fiksna (akciza 0,30, 0,35, 0,40 KM po litri derivata i putarina 0,15 KM po litri derivata), a porez na promet 20 odsto, rastom cijena došlo je i do rasta prihoda proračuna.

Za osam mjeseci došlo je i do povećane potrošnje derivata (godišnja bilanca FBiH 800.000 tona, a za osam mjeseci je potrošeno 652.177 tona) i to se i po osnovu povećane potrošnje prihodovna strana proračuna povećala za iznos poreza na promet na povećanje potrošnje mimo bilance. Kako će ovogodišnja potrošnja svih vrsta derivata biti oko 980.000 tona, smatramo opravdanim tražiti smanjenje cijena derivata za iznos prekomjernog ubiranja prihoda.

Opravanost ovakvog zahtjeva mogu potkrijepiti i opravdane najave povećanja cijena u svim granama proizvodnje i usluga, jer energija i energenti uzrokuju lančano povećanje cijena i proizvoda i usluga. Predlažemo da se principom umanjena trošarina i putarina, a zadržavanjem stope poreza (20 odsto) izvrši niveliranje cijena. Tim potezom zaštitili bismo proizvodnju i usluge, prometnike ne bismo ugrozili, proračun bi bio uravnotežen, a stanovništvo bismo rasteretili povećanih izdataka za te potrebe.

Prosječan rast poreza od 01. januara do 05. septembra 2005. godine po litri derivata je 26,92 odsto (0,26 KM početkom godine na 0,33 KM početkom septembra) i smatramo da za taj postotak treba umanjiti trošarine (akizu) i putarinu.

U tom slučaju trošarine koje su bile 0,30 KM bile bi 0,22 KM, od 0,35 KM bi bilo 0,26 KM, dok bi 0,40 bilo 0,29 KM po litru derivata, a putarine se sa 0,15 KM spuštaju na 0,11 KM po litri derivata.

Tako bi umanjene cijene po derivatu bilo: dizel za 0,33 KM po litri, lož-ulje za 0,22 KM po litri, MB-95 za 0,37 KM po litri, MB-98 za 0,37 KM po litri, a motorni benzin (olovni) za 0,40 KM po litri. Tako korigirane cijene najbliže su cijenama iz trećeg i četvrtog mjeseca ove godine.

Zahtjev Ministarstvu komunikacija i prometa

Obezbijediti CEMT dozvole za određeni broj vozila

Na radnom sastanku Sekcije prometnika naftnih derivata, održanom krajem oktobra, razgovaralo se o podjeli CEMT dozvola za slijedeću godinu.

Ministarstvo komunikacija i prometa BiH nedavno je u sredstvima javnog informisanja izdalo obavijest za podnošenje zahtjeva za dodjelu dozvola.

Dozvole se dijele prema kriterijima koji su utvrđeni Pravilnikom o raspodjeli. Prema tim kriterijima, nisu namijenjene za vozila kojima se vrši prevoz tečnih goriva, za vozila koja su prvi put registrirana na podnosioca zahtjeva na dan ili nakon objave obavijesti u dnevnim listovima, čime distributeri nisu zadovoljni.

Prema riječima Muhidina Alića, predsjednika Sekcije, uputit će zahtjev resornom ministarstvu da se i za ova vozila obezbijedi određeni broj dozvola.

Ukoliko se udovolji njihovom zahtjevu, krajnji rok za predaju potrebne dokumentacije je 8. novembar ove godine, što je, prema mišljenju distributera, kratak rok.

Zaključeno je da će se novonastala situacija odraziti na kvalitet goriva, te dovesti do poremećaja u radu distributera nafte i naftnih derivata.

Članovi Sekcije namjeravaju uputiti i pismo upozorenja federalnom Ministarstvu trgovine da predviđeni rok (septembar 2006. godine) za ugradnju mjernih sistema na benzinskim pumpama nije dovoljan, te da je za njihovu ugradnju potrebno više vremena.

P/GKFBiH - usuglašeni stavovi

Cjelovita izmjena i dopuna Carinske tarife BiH

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine

List izlazi mjesečno
Godina VI
Broj 37
Oktobar/listopad 2005.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:

Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović, odgovorni urednik,
članovi:

Šemsa Alimanović, Dubravka Bandić, Ljubo Dadić, Fahrudin Đikić,
Juso Skaljić i Meliha Velić, sekretar Redakcije.

DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo

Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690

E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)
033/217-782

Faks: 033/217-783

www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.d. Sarajevo

Štampa:

Birograf, Sarajevo, Kasima efendije Dobrače 14
Za štampariju: Rizah Mustafić
Besplatan primjerak

Na osnovu Mišljenja Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje broj: UO 12-04-05-172/05, od 12. 04. 2005. godine, časopis "GLASNIK PRIVREDNE/GOSPODARSKE KOMORE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE", koji informiše o radu komore, je proizvod iz člana 13. stav 1. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, na čiji se promet ne plaća porez na promet proizvoda.

Vijeće ministara, na svojoj 85. sjednici, održanoj 07. jula ove godine, zadužilo je, preko Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, vlade entiteta i Distrikta Brčko BiH, te gospodarske komore entiteta, da se temeljitije sagleda oblast carinskih tarifa i da se sačini cjelovita izmjena i dopuna, kako se ne bi često donosile izmjene Zakona. Time bi se i realizirao zaključak sa 58. sjednice Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, održane 08. juna ove godine.

O ovoj tematici održano je više sastanaka u Udruženju poljoprivredne, prehrambene i duhanske industrije i vodoprivrede, najprije sa svim predsjednicima i zamjenicima grupacija, a nakon određenih uputa i sugestija održani su sastanci sa svim grupacijama, gdje su usuglašeni njihovi prijedlozi, koji su kvalitetno uvršteni u naš zajednički Prijedlog izmjena, a potom je usuglašen sa gospodarstvom Republike Srpske.

Po našoj prosudbi, napravljen je kvalitetan materijal koji je dostavljen Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa na dalje usuglašavanje. Zauzet je principijelan stav da Carinska tarifa bude regulator ulaznih proizvodnih troškova, zaštita domaće proizvodnje i sredstvo povezivanja trgovine sa domaćom proizvodnjom.

Također, zajednički stav je da sve sirovine i repromaterijali koji se ne proizvode na području BiH, a koriste se u proizvodnji budu oslobođeni plaćanja carine. One sirovine i repromaterijale koji se proizvode u nedovoljnoj količini treba kontingentirati, proizvode koji se proizvode treba visoko zaštititi, a povrće i voće u vrijeme prispjeća zaštititi sezonskom carinom.

Na ovakve prijedloge vjerovatno će biti prigovora određenih lobija, pa i međunarodne zajednice, ali smatramo da je ovakva carinska politika kroz carinsku tarifu potrebna BiH i da vlade svih razina i parlamenti imaju puno pravo zaštititi domaću proizvodnju i otvoriti tržište BiH domaćoj robi.

E. L.

Industrija tekstila, kože i obuće

Novi poslovi u Španiji

Udruženje tekstilno, kožarsko-prerađivačke industrije P/GKFBiH do sada je realiziralo nekoliko uspješnih projekata vezanih za plasman odjavnih predmeta domaćih proizvođača na špansko tržište

Saradnja je nastavljena i dalje, te je, krajem septembra, upriličena višednevna posjeta predstavnika kompanije Macson iz Barselone našoj zemlji.

Prije njihovog dolaska domaćim firmama (koje bi mogle proizvoditi potrebne odjevne predmete) predstavnici Privredne/Gospodarske komore FBiH su poslali brojne uzorke. Muška odijela dostavljena su travničkom Borcu i Olimpu iz Gračanice, muška sportska košulja i ženska bluza Meteortex-u iz Kaknja, muške jakne tešanjskom Napretku, kožne jakne Kotex-u iz Tešnja, Kuli Gradačac, sarajevskom Mitex-u muška košulja i kravata, hlače Krasu i čarape Ključu.

Španski privrednici obišli su ove kompanije i dogovorili realizaciju nekoliko novih poslovnih aranžmana.

Prvo su posjetili Borac, ali ponuđene cijene nisu bile prihvatljive, jer su, prema mišljenju gostiju iz Španije, veće u odnosu na ponude koje su dobili iz Bugarske i Rumunije, te je dogovoreno da se pokušaju formirati povoljnije cijene.

U Meteortex-u je ugovorena proizvodnja ženskih košulja u mjesečnim količinama od 600 komada, slijedi izrada original kontra uzorka i potpisivanje ugovora o saradnji.

Tokom posjete Mitex-u dogovorena je isporuka 2.000 komada košulja i 1.000 komada kravata u luksuznom pakovanju.

Cijena za lon-poslove koju je za izradu muških jakni ponudio Napredak je odgovarajuća, ali ne mogu obezbijediti potrebni repromaterijal, stoga su se predstavnici kompanije Macson obavezali da će pokušati uspostaviti saradnju sa firmom iz Portugala koja bi to radila za njihove potrebe.

Razgovaralo se i o mogućnostima mjesečne isporuke 2.000 komada jakni prema datim uzorcima.

Konkretni razgovori oko potpisivanja ugovora sa Kotex-om uslijedit će nakon izrade kontra uzorka.

U gračaničkom Olimpu imaju isti problem oko nabavke repromaterijala, jer, kao i većina drugih, ne posjeduju obrtna sredstva za takav način rada.

Zato će se kontakti nastaviti kada se pronade firma koja će nabavljati repromaterijal, dok su kvalitet i cijena proizvoda zadovoljavajući.

Predstavnici Kule Gradačac mogu obezbijediti repromaterijal, ali samo pod uslovom da to bude jedan od najkvalitetnijih evropskih proizvođača, o čemu španski poduzetnici žele razmisliti, jer im to umnogome poskupljuje proizvod.

Za početak saradnje sa Ključem dogovorena je isporuka oko 3.500 pari čarapa, dok je u Krasu dogovorena proizvodnja i isporuka 4.500 hlača/farmerica, uz obavezu izrade uzoraka od tačno traženih materijala, kasnije bi se poslovi radili u kontinuitetu.

Tokom posjete P/GKFBiH gosti iz Španije su se upoznali i sa proizvodnim asortimanom kompanije Eurotriko iz Cazina.

O cijeni i količinama će se razgovarati nakon dostave uzoraka.

Selma VARUPA

Pakovanja

Drvena ambalaža mora biti po evropskim standardima

Pakovanje proizvoda mora biti certificirano. Ovo se ne odnosi samo na proizvođače drvene ambalaže nego i na sve izvoznike koji koriste drvenu ambalažu.

Prema Direktivi 2004/102/EC, sve vrste drvene ambalaže moraju ispuniti zahtjev ISPM 15 koji uređuje fitosanitarne zahtjeve za drveni materijal za pakovanje koji se koristi u međunarodnom prometu. Radi uništavanja štetnih organizama u drvenom materijalu za pakovanje primjenjuje se postupak toplotnog tretiranja za koji se koristi međunarodna oznaka HT, a pri kojem se drvo zagrijava sve dok se ne postigne minimalna temperatura u sredini elementa od 56 °C najmanje u trajanju od 30 minuta.

Može se primijeniti i sušenje u komori za koju se koristi međunarodna oznaka KD, hemijska impregnacija pod pritiskom koja se označava sa CDI i slično ako se njihovom primjenom postiču uslovi jednaki onima propisanim za toplotno tretiranje.

Pravilnik o fitosanitarnim zahtjevima za drveni materijal za pakovanje u međunarodnom prometu objavljen je u "Službenom glasniku BiH", broj 71/05, od 11. oktobra 2005. godine.

Š. A.

Ambienta

Nastup proizvođača namještaja u Zagrebu

Na oko 424 m² izložbenog prostora predstavili su se proizvođači namještaja iz BiH na Međunarodnom sajmu namještaja Ambienta, u Zagrebu koji se održao od 12. do 16. oktobra.

Ambienta je jedan od najvećih sajmova namještaja i prateće opreme u regionu, pa je i očekivano zajedničko predstavljanje proizvođača namještaja.

Ovogodišnje predstavljanje organizirali su Vanjskotrgovinska komora BiH, Privredna/Gospodarska komora FBiH, Privredna komora Tuzle, Obrtnička komora Tuzla, USAID CCA i GTZ-e.

Š. A.

Okrugli sto

Edukacija u drvnoj industriji

Okrugli sto "Reforma stručnih i tehničkih drvoprerađivačkih škola kako bi zadovoljile ekonomske zahtjeve u regionu centralne Bosne" održan je, 07. septembra, u Zenici

Cilj okruglog stola jeste da pomogne stvaranje programa obuke radne snage koja će biti optimalno uposlena u bh. drvnoj industriji.

Okrugli sto organizirali su Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZE-DO kantona, Pedagoški zavod Zenica, REZ. Podršku organizaciji pružio je USAID CCA projekat formiranja klastera u drvoprerađivačkoj industriji, kao i privredne komore, udruženja poslodavaca, zavodi za zapošljavanje.

Kao jedan od prioritarnih zadataka na uspostavi klastera u drvnoj industriji pokazao se nedostatak kvalificirane/obrazovne radne snage i posjedovanja potrebnih stručnih vještina. Uvažavajući značaj navedenog problema, pored reforme cjelokupnog obrazovnog sistema u BiH, pokrenuta je inicijativa prilagodavanja obrazovnog procesa potrebi industrije u procesu stručnog obrazovanja na srednjem i visokom stepenu, procesu organizirane praktične nastave, te u procesima kvalifikacije, prekvalifikacije i dokvalifikacije radne snage.

U toku rada okruglog stola prezentovane su poduzete aktivnosti u okviru programa EU za stručno obrazovanje i obuku (EUVET) koji podržava razvoj modernog, fleksibilnog i visokokvalitetnog sistema stručnog obrazovanja i obuke u BiH prema potrebama tržišta rada. Ovaj sistem zasnovan je na principima učenja tokom cijelog života (long-life learning).

Njemačko društvo za tehničku suradnju (GTZ) angažovalo se na podizanju konkurentnosti drvoprerađivačkog sektora kroz publikovanje brojnih vodiča i kataloga, studija i drugih stručnih materijala namijenjenih drvnom sektoru, obuka nastavnog kadra u modernim nastavnim metodama, kao i u stručnom usavršavanju i povezivanju teorije i prakse.

Predstavnici Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke angažirali su se na izradi klasifikacije zanimanja sa stručnim kompetencijama u srednjim i stručnim školama - porodica zanimanja šumarstvo i obrada drveta. Poređenja radi, do sada je bilo oko 100 porodica sa oko 400 zanimanja, a sada je svedeno na 13 porodica sa oko 100 zanimanja.

Značajno je da predstavnici drvnog sektora budu upoznati sa reformom koja se provodi u srednjem stručnom obrazovanju (EUVET) i reformom visokog obrazovanja drvoprerađivačkog usmjerenja u skladu sa zahtjevima Bolonjskog procesa.

Konstatovano je da nema koordinacije između obrazovnih institucija i privrednih subjekata u drvoprerađivačkom sektoru i da ima prostora za dogovor i veću suradnju, te da je važno da se u novi nastavni plan uvrsti veće povezivanje teorije i prakse.

Šemsa ALIMANOVIĆ

Sve bolji rezultati industrije namještaja

Industrija namještaja u 2005. godini bilježi stalan rast. Tako je u FBiH (prema zbirnom šestomjesečnom obračunu) proizvedeno 84.884 komada kućnog namještaja, 89.565 komada kuhinjskog namještaja, 348.796 komada stolica i 23.701 komad fotelja, dvosjeda i trosjeda.

Stolica je proizvedeno više za trećinu ili za 113.396 komada, a ostalog namještaja za 18,6 odsto.

Za razliku od namještaja prerada drveta bilježi stalan pad zbog nedostatka tehničkog drveta. Rezane građe proizvedeno je 131.937 m³ ili za 24.235 m³ manje nego u istom periodu lani.

Furnira, šperploča, drvene ambalaže proizvedeno je za pet odsto manje nego u istom periodu lani. Velika je potražnja za lijepljenim pločama od masiva koje se koriste u industriji namještaja.

/Avaz/

Zahtjev drvoprerađivača državnim organima

Repromaterijal za drvnu industriju osloboditi carina

Odbor Grupacija šumarstva i drvne industrije Privredne/Gospodarske komore FBiH, na sastanku održanom 13. septembra, u Sarajevu, smatra da sav repromaterijal za drvnu industriju, mašine za preradu drveta i rezervni dijelovi potrebni za mašine trebaju biti oslobođeni carina, s obzirom na to da se sav repromaterijal uvozi, što znatno utječe na konkurentnost domaćih proizvoda na svjetskom tržištu. Na ovaj način pomažemo izvoz finalnih proizvoda od drveta, imajući u vidu da je drvena industrija izvozno orijentirana grana privrede BiH. Upućen je zahtjev da se za sve gotove proizvode drvne industrije koji se uvoze, a proizvode se u BiH, carinska stopa poveća na 20 odsto, kako bi zaštitili domaću proizvodnju. Predloženo je da se uvede carinska stopa od 30 odsto na rabljene proizvode (namještaj) koji se uvoze.

Š. A.

Skupština profesionalnih posrednika-brokerskih kuća

Uskoro elektronski izvodi iz Registra

Udruženje profesionalnih posrednika-brokerskih kuća održalo je Skupštinu, 30. septembra, kojoj su, pored članova Udruženja, prisustvovali novi direktor Sarajevske berze Zlatan Dedić sa svojim saradnicima i predstavnik Komisije za vrijednosne papire Džafer Alibegović

Na Skupštini se raspravljalo o neophodnosti uvođenja elektronske knjige naloga, Pravilima Sarajevske berze i drugim bitnim pitanjima za rad brokerskih kuća.

Objašnjen je način rada elektronske knjige naloga koja prvenstveno ima za cilj uvođenje zaštite, sigurnost podataka i njihovo arhiviranje. Istaknuto je da bi na ovaj način prilikom prijema naloga bio automatski evidentiran i, ukoliko je validan, smatrao bi se zaprimljenim. Ovaj način evidentiranja omogućava vođenje statistike po svakom zaprimljenom nalogu u procesu rada.

Nakon rasprave zaključeno je:

- U principu, svi članovi Udruženja su za prelazak sa pisane na elektronsku knjigu naloga.

- Svim članovima Udruženja dostaviti projektno rješenje za uvođenje elektronske knjige naloga, sa naznakom svih prednosti ovakvog načina evidentiranja naloga u procesu rada.

- Nakon rasprave o projektnom rješenju Udruženje će donijeti konačnu odluku o potrebi uvođenja elektronske knjige naloga.

- Pripremiti sve aktivnosti za organizovanje Udruženja u zakonom utvrđenu samoregularajuću organizaciju, a radi ujednačavanja i održavanja standarda obavljanja poslova u prometu vrijednosnim papirima, zaštite vlasnika vrijednosnih papira i drugih korisnika njihovih usluga, te efikasnog prometa vrijednosnim papirima.

Zijad Blekić, predsjednik Udruženja, podsjetio je članove da se u više navrata raspravljalo o Pravilima Sarajevske berze, te utvrđene primjedbe na Pravila i dostavljene Berzi.

S obzirom na to da je organizovan određen broj novih brokerskih kuća, predložio je da se još jednom svim članovima Udruženja dostave prijedlozi za izmjene i dopune Pravila, ostavi primjeren rok za dostavljanje eventualnih novih prijedloga, te nakon toga sačini tekst izmjena i dopuna i dostavi Sarajevskoj berzi kao jedinstven prijedlog Udruženja.

Raspravljalo se i o mogućnosti da brokerske kuće za svoga klijenta dobijaju elektronski izvod iz registra vrijednosnih papira, o stvaranju uslova za lakše dobijanje izvoda iz Registra, te cjenovniku usluga Komisije za vrijednosne papire i Registra.

Zaključeno je:

- S obzirom na odredbe Zakona o zaštiti ličnih podataka kojim nije utvrđena mogućnost vađenja izvoda iz Registra od brokerskih kuća, te u cilju lakšeg dobijanja izvoda za potrebe vlasnika računa predložiti Registru vrijednosnih papira FBiH da sagledaju mogućnost otvaranja svojih šaltera po većim centrima u FBiH.

- Organizovano i agresivnije nastupiti prema Komisiji za vrijednosne papire i Registru vrijednosnih papira u povodu cjenovnika usluga, u skladu sa finansijskim obavezama koje imaju članovi Udruženja prema ovim institucijama.

- Predložiti Sarajevskoj berzi da ukoliko konstatuje višak prihoda da ih usmjeri u iznalaženje instrumenata za rješavanje crnog tržišta vrijednosnih papira.

- Upozoreni su svi članovi Udruženja na to da izmire svoja dugovanja po osnovu članarine Privrednoj/Gospodarskoj komori FBiH.

M. IDRIZOVIĆ

Eurohaus ostvario 75 odsto od septembarskog prometa na SASE

Brokerska kuća Eurohaus ostvarila je u septembru čak 75,15 odsto od ukupnog mjesečnog prometa ostvarenog na Sarajevskoj berzi. Sa ukupnim mjesečnim prometom od 74.291.408 KM, Eurohaus je iznad drugoplasiranog VGT Brokera Visoko, koji je ostvario promet od 8.639.872 KM i trećeplasiranog Raiffeisen Brokera, sa prometom od 7.596.699 KM.

Eurohaus je većinu prometa ostvario prilikom prodaje Tuzlanske banke Novoj Ljubljanskoj banci u ukupnoj vrijednosti većoj od 53 miliona KM. Na četvrtom mjestu po ostvarenom prometu u septembru je brokerska kuća Hypo Alpe Adria vrijednosnice Mostar sa 6.619.142 KM ukupnog prometa.

Slijede Dionica Tuzla sa 6.070.290 KM, NBC sa 4.193.199 KM, FIMA sa 3.560.414 KM, AW Broker sa 2.559.718 KM i ICM sa 2.535.729 KM ukupnog mjesečnog prometa. Po broju ostvarenih transakcija u septembru prednjači VGT Broker Visoko sa ukupno 2.934 transakcije, slijede Eurohaus sa 2.306, Raiffeisen Broker sa 2.172 i Hypo Alpe Adria vrijednosnice Mostar sa 1.692 transakcije ostvarene u septembru.

Uloga Berze

Sekundarno tržište državnih obveznica bi trebalo biti na SASE

Sekundarno tržište državnih vrijednosnih obveznica u BiH trebalo bi biti na Sarajevskoj berzi, mišljenja je direktor Zlatan Dedić

- Uvođenjem trgovanja državnim vrijednosnim obveznicama trebala bi se tačno definisati uloga Berze i njeno djelovanje u tom domenu. U tom smislu nam predstoje razgovori sa fiskalnim agentom, odnosno Centralnom bankom BiH - kazao je Zlatan Dedić.

Evidentiranje naloga

Po dolasku na mjesto direktora Berze, Dedić je sa predstavnicima brokerskih kuća obavio niz razgovara, a sve sa ciljem iznalaženja rješenja bržeg i efikasnijeg trgovanja na Berzi.

- Problem koji je izražen u gotovo svim brokerskim kućama je evidentiranje naloga. Naime, trgovanje svakog pojedinog komitenta evidentira se u knjigu naloga, što se obavlja ručno. Shodno tome, nastojat ćemo uvesti elektronsko uvođenje knjige naloga - kazao je Dedić, napominjući da će predstavnici Udruženja brokerskih kuća FBiH tražiti određene izmjene pojedinih propisa.

Na Sarajevskoj berzi trenutno postoje dva načina trgovine - aukcijski i MFTS, odnosno kontinuirani način trgovine. Svaki od ovih načina ima svoje karakteristike i prikladan je samo za određene vrijednosne papire. Na Berzi se trguje po principu T+3, što znači da se sve obaveze proistekle iz transakcija moraju izvršiti tri dana nakon trgovine.

- To podrazumijeva prenos novčanih sredstava klijenata, kupaca na račune brokerskih kuća koji predstavljaju prodavce i uporedni prenos vrijednosnih papira sa jednog registarskog računa na drugi - pojasnio je Dedić.

Jedan od problema sa kojim se Berza susreće jeste upravo ovakav oblik trgovanja, koji onemogućava prodaju i kupovinu jedne dionice u istom danu.

Neto poravnanje

Prodaju i kupovinu u jednom danu nemoguće je izvesti, jer ne postoji neto poravnanje kojim bi se vršio jedan oblik nadzora između dnevne transakcije. Stoga će Komisija za vrijednosne papire FBiH u dogledno vrijeme početi sa obavljanjem neto poravnanja, kako bi brokerske kuće mogle s jednom dionicom obaviti više transakcija dnevno. Na kraju dana cjelokupnu transakciju jedne dionice poravnala bi Komisija, pojasnio je Dedić.

Prema njegovim riječima, ovakav oblik trgovanja povećao bi promet transakcija, te omogućio bržu i

efikasniju isplatu novčanih sredstava. U septembru na Berzi je ostvaren promet u iznosu od 98.855.907 KM. Sa 8.822 transakcije u ovom mjesecu prometovano je 7.069.243 dionice.

- Promet od januara do septembra ove godine na Sarajevskoj berzi iznosio je oko 400 miliona KM. Ovi rezultati govore o dosta dobrom poslovanju Berze - kazao je Dedić, ističući da je i unutrašnja organizacija na zadovoljavajućem nivou. Sudeći prema najavama Dedića, Berza će u narednom periodu raditi na edukaciji i informisanju građana, kako bi za sve svoje eventualne dionice obavili transakciju kod ovlaštenih brokerskih kuća i time doprinijeli ukidanju trgovanja na sivom tržištu. Sarajevsku berzu 13. septembra 2001. godine osnovalo je osam brokerskih kuća, a u aprilu 2002. godine održana je prva aukcija u iznosu od 3.099,00 KM, čime se zvanično počinje sa trgovanjem na Berzi.

Osnivanjem fonda do sigurnosti

Kod trgovanja na Sarajevskoj berzi, prema mišljenju njenog direktora, potreban je jedan vid skrbnitstva ili fonda, kako bi se komitentima bezbjedila određena sigurnost.

- Ovakav oblik fonda osigurao bi dozu sigurnosti izvršenja transakcije. Znači, ukoliko bi se desilo da transakcija ne bude obavljena, onda bi se koristila sredstva iz ovog fonda - kazao je Dedić, dodajući da bi finansiranje fonda vršile brokerske kuće.

/Poslovne novosti/

Optimizam na bh. berzama

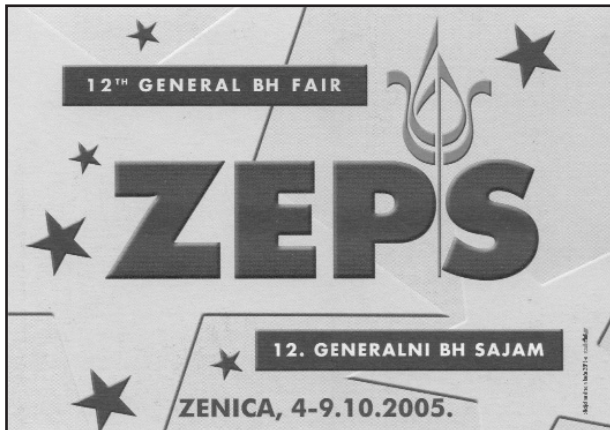
Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Sporazum o reformi policije u BiH kojeg je prethodno prihvatila Evropska komisija. Time je ispunjen i posljednji preduslov međunarodne zajednice za početak pregovora BiH i Evropske unije o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Bh. brokeri smatraju da će ova vijest znatno uticati i na pozitivne trendove na berzama u Banjoj Luci i Sarajevu. Ako dođe do početka pregovora BiH i EU oko stabilizacije i pridruživanja, cijene dionica bh. kompanija na Sarajevskoj i Banjalučkoj berzi mogle bi naglo porasti, baš kao što se to desilo nedavno na Zagrebačkoj i Varaždinskoj berzi, smatraju brokeri.

12. generalni bh. sajam u Zenici

ZEPS 2005.

Na 12. generalnom bh. sajmu ZEPS 2005. izlagalo je 602 izlagača iz 27 država na prostoru od 22.300 m². ZEPS je najveća sajamna manifestacija u BiH, važno mjesto susreta i poslovnih kontakata u BiH, te centralno mjesto predstavljanja proizvodnih, uslužnih i izvoznih mogućnosti bh. privrede. Ove godine u statusu zemlje-partnera bh. privrede je bila Srbija i Crna Gora. Privrednici iz Srbije i Crne Gore (oko 40 kompanija) su na prikladan način prezentovali dostignuća i raspoložive potencijale u više oblasti, posebno u turizmu, saobraćaju, metalnoj, drvnoj i prehrambenoj industriji. Predstavnici privrednih komora Srbije i Crne Gore i BiH, osim izlaganja, pripremili su i niz pojedinačnih prezentacija, kao i susrete privrednika dviju zemalja.

Održano je niz promocijskih, stručno-kongresnih i propratnih aktivnosti. Odziv privrednika je bio veliki, zbog odabira tema koje su prezentovali eminentni stručnjaci iz pojedinih oblasti. Š. A.

Nagrade i priznanja

Grand prix dodijeljen zeničkom preduzeću ITC

Odlukom žirija 12. generalnog BH sajma ZEPS 2005, ovogodišnju sajamsku manifestaciju u Zenici svojim nastupom je obilježilo preduzeće ITC iz Zenice, zbog čega je odlikovano najvišim priznanjem - Grand prix "Ruža ZEPS-a"

Ovom preduzeću, koje je i na prošlogodišnjoj manifestaciji krunisano grand prixom, načelnik Općine Zenica, Turistička zajednica ZDK i ZEPS dodijelili su i specijalnu nagradu za afirmaciju etnovrijednosti bosanskog sela.

Specijalno priznanje dodijeljeno je i privrednim komorama Srbije i Crne Gore, za organizaciju nastupa privrednika u formi zemlje-partnera. Dodijeljena su i priznanja za proizvode za koja su se natjecali svi izlagači.

Odlukom sajamskog žirija, najboljim proizvodom je proglašena peć "ITC Toplex" za zagrijavanje plastenika, proizvođača ITC iz Zenice, drugo priznanje pripalo je preduzeću Stroj&les iz Cerknice, a treće sarajevskom preduzeću Alternativa za proizvod Elit, lim u obliku crijepa.

Najviše priznanje za kolekciju proizvoda dodijeljeno je firmi Hidra stil iz Brčkog, za kupaoničke kade od sanitarnog akrila, drugo priznanje pripalo je preduzeću Lanac iz Zagreba za kolekciju lanaca za snijeg nazvanu "Yetti", a trećenagrađena je kožna i krznena kolekcija proizvođača odjeće Utva iz Ljubljane.

Odlikovanja za promociju na ovom sajmu dodijeljena su VGT osiguranju Visoko, ljubljanskoj kom-

paniji BTS, zagrebačkoj Industriji nafte INA, kompaniji U.S. Steel Serbia iz Smedereva i preduzeću Žuteks iz Jelaha.

Na osnovu rezultata analize Instituta za prehrambene tehnologije Poljoprivrednog fakulteta Sarajevo, ocjene potrošača i sajamskog žirija na degustaciji, dodijeljene su i medalje za kvalitet "Ruža ZEPS-a" za koje se prijavilo osamnaest firmi sa 38 proizvoda i sedam robnih grupa. Najviše odlikovanja za mliječne proizvode, šest zlatnih i jedna srebrna, pripalo je Zeničkoj industriji mlijeka, sa dvije zlatne medalje krunisan je sarajevski Milkos, a jedna srebrna medalja pripala je i mljekari PŠ-100 iz Žepča. Mesna industrija Vimes iz Visokog dobila je dvije srebrne medalje za svoje proizvode, koliko i Podravka iz Koprivnice, koja je u Hrvatsku ponijela i zlatnu medalju za kvalitet kokošije paštete. U kategoriji natjecanja za kvalitet konditorskih proizvoda odlikovani su proizvođači Sarabon Sarajevo, Medela Vrbas, Jaffa Crvenka, Niagara Zenica, Zvečevo-Lasta Čapljina i Agrokomerc iz Velike Kladuše. Preduzeća Vegafruit Doboj Istok, Fana Srebrenik, Podravka Koprivnica i Agrokomerc Velika Kladuša odlikovani su za prerađevine od voća i povrća, dok su u kategoriji mineralnih voda i bezalkoholnih pića medalje za kvalitet dodijeljene proizvođačima Tešanjka vrela Tešanj, Teloptić Sarajevo i SPR Belladonna Laktaši. Preduzeće Vinoprodukt - Čoka iz Subotice dobilo je zlatnu medalju za kvalitet vina Ždrepceva krv, a Belladonna iz Laktaša zlatnu medalju "Ruža ZEPS-a" za kupinovo vino.

Smotra priplodnih goveda i ovaca

Vlasnici najboljih grla dobili nagrade

U Sarajevu je, 20. septembra, u organizaciji Ministarstva privrede Sarajevskog kantona i njegove stručne poljoprivredne službe, održana druga smotra priplodnih goveda i ovaca na stočnoj pijaci Bojnik-Stup, koju je otvorio mr Abid Šarić, ministar privrede Kantona. Ovom smotrom obuhvaćeno je i ovčarstvo, odnosno ovce pasmine pramenka, uz napomenu da ova grana stočarstva nije bila uključena na prvoj prošlogodišnjoj smotri

Bilo je 15 krava simentalne pasmine, 11 holstein pasmine, sedam gravidnih junica simentalne pasmine i šest steonih junica holstein pasmine. Ukupno je predvedeno 26 krava i 13 steonih junica. Pored navedenih kategorija goveda na smotri je bilo i 13 kolekcija ovaca pasmine pramenka.

Ministarstvo privrede Sarajevskog kantona formiralo je stručnu komisiju koja je na ovoj smotri odabrala najkvalitetnija grla.

U kategoriji "krave simentalne pasmine" nagrade su dobili vlasnici grla sa Ilidže, prvu Salem Memić, drugu Bego Halać i treću Hamed Jašarević.

U kategoriji "krave holstein pasmine" nagrade su dobili vlasnici grla iz Općine Centar Meho Muharemović, drugu iz Općine Stari Grad Šaćira Fočo, a treću Hasan Ramić iz Ilijaša.

Za junice simentalne pasmine, prvu nagradu je osvojio vlasnik krave iz Novog Sarajeva Šućro Skopak, drugu Tomislav Todorović iz Vogošće i treću Muhamed Lokvančić sa Ilidže.

Nagrađena su i tri vlasnika junica holstein pasmine: PD "Butmir" sa Ilidže prva nagrada, druga Safet Mujanović sa Ilidže i treća Enes Zeković iz Vogošće.

Dodijeljene su i tri nagrade vlasnicima ovaca pasmine pramenka. Prva je uručena Nusretu Begiću sa Ilidže, druga Ramizu Babiću iz Ilijaša, a treća Ibrima Hadžiću iz Vogošće.

Ova stočarska smotra je proširena, jer su, pored priplodnih goveda, bile zastupljene i ovce što predstavlja kvalitetan iskorak. U usporedbi sa prvom stočarskom smotrom, na ovogodišnjoj je bio prisutan znatno veći broj poljoprivrednika, a i poljoprivrednih i veterinarskih stručnjaka, te predstavnika nadležnih institucija Kantona i Federacije BiH.

Poljoprivredni institut Sarajevo - Butmir saraduje sa Naučnim institutom za ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad, B.C. Institutom za oplemenjavanje i proizvodnju bilja "Botinec" Zagreb, Institutom za kukuruz "Zemun polje" Zemun i Institutom poljoprivrednog kombinata "Beograd" Beograd.

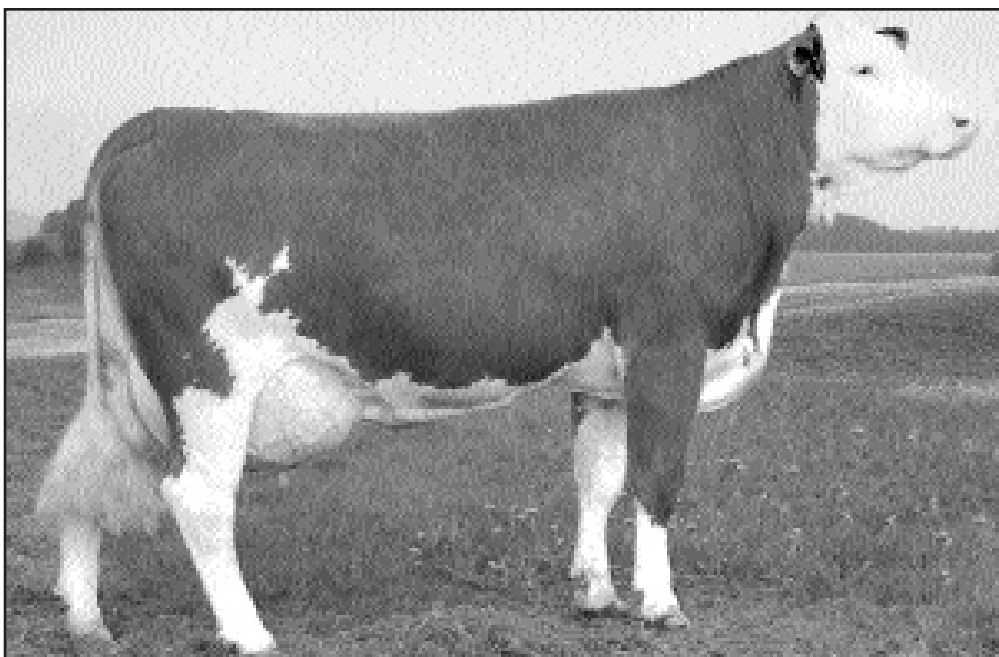
Navedene firme predstavljala su na ovoj smotri poduzeća "Agrotrejd" Bosanski Šamac i D.M.K. "Danojević" Banja Luka. Učestvovala je i "Petrokemija" Kutina iz Hrvatske, koja proizvodi mineralna đubriva.

Naučni institut za ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad isporučit će po pet kilograma sjemenskog kukuruza zemljoradnicima čija su grla nagrađena prvom nagradom.

Poljoprivredni institut Sarajevo - Butmir na oglednom polju Bojnik ima zasijana 32 hibrida kukuruza. Od navedenih naučnih institucija i zemljoradnici su imali priliku da vide od kojih hibrida kukuruza se očekuju najveći prinosi. Svi prisutni su se praktično podsjetili da proizvodnja mlijeka, a i mesa počinje na poljoprivrednom zemljištu.

Stručna komisija veliku zahvalnost i čestitke upućuje stručnoj poljoprivrednoj službi Ministarstva privrede Kantona, Poljoprivrednom institutu Sarajevo i Zemljoradničkoj zadruzi "Sarajevsko polje" Stup na dobroj organizaciji druge stočarske smotre.

Borivoj SUČIĆ

Održano VII savjetovanje BH Komiteta CIGRÉ

Neophodna strategija energetskeg razvoja

Bosanskohercegovački komitet Međunarodnog vijeća za velike električne sisteme - BHK CIGRÉ održao je VII savjetovanje u Neumu, od 25. do 29. septembra. Prisustvovalo je preko 300 učesnika i gostiju iz zemlje i inostranstva

Raspravljalo se u 16 studijskih komiteta (122 referata koje potpisuje 226 autora i koautora). Organizovano je i 15 prezentacija, te izložbe firmi:

1. SIEMENS, d.o.o. Sarajevo,
2. ABB, predstavništvo za BiH,
3. ISKRAEMECO Sarajevo,
4. TECTRA, d.o.o. Zagreb,
5. ENERGOINVEST - Rasklopna oprema a.d.

Istočno Sarajevo,
6. SERGI Francuska,
7. EXOR Zagreb,
8. BRUTON Zagreb.

Polazeći od pozicije i uloge BH Komiteta CIGRÉ kao strukovnog udruženja inženjera, s osjećajem pune profesionalne odgovornosti za sadašnjost i budućnost elektroenergetskog sektora u BiH, članovi Bosanskohercegovačkog komiteta

2. U implementaciji usvojenih dokumenata, kao i kod pripreme novih očekuje se veće sudjelovanje i uvažavanje mišljenja stručne javnosti BiH, uključujući i BHK CIGRÉ.

3. Još uvijek ne postoji dokument "Strategija energetskeg razvoja Bosne i Hercegovine", tako da ne postoje i smjernice za dalji razvoj elektroenergetskog sektora, što BiH stavlja u neravnopravan položaj prema ostalim zemljama u regionu. Započeti proces prestrukturiranja elektroenergetskog sektora u BiH, te koncept regionalnog razvoja elektroenergetskog sektora još više nameće prijeku potrebu za izradom energetske strategije na nivou države, te donošenje odgovarajuće legislativne regulative koja će biti harmonizirana s evropskim standardima, a, prije svega, s direktivama EU.

4. Prijeko je potrebno odrediti nosioca aktivnosti i obveznika izrade strateških dokumenta iz oblasti energetike na nivou države BiH. Nosilac ove obaveze će na odgovarajući način voditi aktivnosti izrade navedenih dokumenata.

5. Nužno je, preko organa BH Komiteta CIGRÉ, ostvariti saradnju s komitetima CIGRÉ zemalja - članica Energetske zajednice zemalja jugoistočne Evrope, ECSEE.

6. Na nivou CIGRÉ intenzivirati aktivnosti na uključivanju što većeg broja članova iz cijele BiH, posebno raditi na uključivanju u rad CIGRÉ svih sudionika i partnera elektroenergetskog sektora u BiH.

7. Stanje na Univerzitetima u BiH u pogledu naučnoistraživačke komponente, kao pretpostavke i temeljne potpore procesu nastave, znatno je ispod razine koju smo na ovom planu bili postigli početkom devedesetih godina prethodnog stoljeća. Pitanja razvoja univer-

zitetetskog obrazovanja, koja tangiraju domenu CIGRÉ, su tokom prethodna dva zasjedanja CIGRÉ Paris, postavljana na razinu formiranja odgovarajućeg studijskog komiteta - Educational Committee. Skupština BHK CIGRÉ donosi zaključak da BHK CIGRÉ pokrene proceduru proširivanja djelatnosti našeg komiteta na način koji će omogućiti da ova pitanja budu u budućnosti tretirana u okviru novog studijskog komiteta, po ugledu na CIGRÉ Paris.

8. Zaključci od broja 1 do 4 će biti pretočeni u dokument kojim će se BH Komitet CIGRÉ obratiti stručnoj i političkoj javnosti BiH, kao dokument upozorenja na aktuelnu situaciju u elektroenergetskom sektoru BiH.

Zijad BAJRAMOVIĆ

Međunarodnog vijeća za velike električne sisteme usvojili su na II plenarnoj sjednici 6. redovne skupštine, održane 29. septembra, u Neumu, slijedeće zaključke:

1. Reforma elektroenergetskog sektora (uključujući sektore gasa i uglja) se u pogledu brzine i kvalitete ne odvija adekvatno potrebama BiH koje proizilaze iz teške privredne i društvene situacije. Zbog toga je potrebno da nadležni organi poduzmu nužne mjere zbog otklanjanja prepreka radi ubrzanja započetih procesa reformi, kroz odgovarajuću organizaciju sektora, pokretanje potrebnih mehanizama za implementaciju donesenih akata, te dodjelu zadataka odgovornim nosiocima.

Seminar/radionica

Upravljanje projektima

Evropska škola za zaposlene u privrednim komorama zapadnog Balkana ušla je u svoju drugu fazu predavanjima o upravljanju poslovima Evropske unije. Na trodnevnom seminaru/radionici o upravljanju projektima, održanom u Risnu, u Crnoj Gori, učestvovali su predstavnici komora iz BiH, Srbije i Crne Gore i Makedonije.

Radionicu su otvorili predsjednik Privredne komore Crne Gore Vladimir Vukmirović i David Webb, prvi sekretar u Britanskoj ambasadi u Beogradu. Webb je istakao pogodnosti radionice o upravljanju projektima (project management) za budući rad privrednih komora i proces pridruživanja EU.

Nakon uvodnih izlaganja, Jurij Kobal iz Oikos-a prezentirao je svoje iskustvo i životni ciklus upravljanja projektima, koji bi se trebao primijeniti na svakom projektu. Poslije teoretskog dijela učesnici su podijeljeni u četiri grupe sa zadacima da praktično

primijene odslušani teoretski dio i krenući od jedne ideje razvijaju je u projekat, definišući njegov cilj, rezultate i aktivnosti.

Mojca Zajec iz RR&CO prezentirala je značaj administrativnog i finansijskog upravljanja projektima, a predstavila je i mogućnosti finansiranja projekata za zemlje bivše Jugoslavije.

Naredna radionica o upravljanju poslovima EU održaće se u Sloveniji. Teme će obuhvatiti upravljanje promjenama, trendove u evropskim privrednim komorama, a kao studija slučaja biće predstavljene aktivnosti Gospodarske zbornice Slovenije.

S obzirom na mala iskustva na izradi projekata, u cilju konkurisanja za dobijanje sredstava iz fondova EU, dajemo logički okvir koji je potrebno uraditi prije izrade bilo kojeg projekta. Ukoliko bude prihvaćen logički okvir, biće prihvaćen projekat i odobreno finansiranje projekta.

M. IDRIZOVIĆ

LOGIČKI OKVIR ZA IZRADU PROJEKTA

	Logička intervencija	Objektivni verifikacijski pokazatelji rezultata	Izvori i sredstva verifikacije	Pretpostavke
Opšti ciljevi	Koji su to opšti ciljevi kojima će akcija doprinijeti?	Koji su ključni pokazatelji vezani za opšte ciljeve?	Koji su izvori informacija za te pokazatelje?	
Specifični ciljevi	Kojem specifičnom cilju je akcija namijenjena, kako bi doprinijela postizanju opštih ciljeva?	Koji pokazatelji jasno govore da je cilj akcije postignut?	Koji su izvori informacija koje postoje ili se mogu prikupiti? Koji su metode potrebne za dobijanje tih informacija?	Koji su faktori i uslovi izvan odgovornosti Konačnika potrebni za postizanje tog cilja? (eksterni uslovi) Koji rizici se trebaju uzeti u razmatranje?
Očekivani rezultati	Rezultati su outputi predviđeni za postizanje specifičnog cilja. Koji su očekivani rezultati? (nabrojite ih)	Koji su pokazatelji za određivanje da li i u kojoj mjeri akcija postigne očekivane rezultate?	Koji su izvori informacija za ove pokazatelje?	Koji vanjski uslovi moraju biti ispunjeni da bi se očekivani rezultati postigli prema rasporedu?
Aktivnosti	Koje ključne aktivnosti se trebaju provesti i kojim redom, kako bi se proizveli očekivani rezultati? (grupišite aktivnosti po rezultatima)	Sredstva: Koji se sredstva zahtijevaju za implementaciju ovih aktivnosti npr. kadrovi, oprema, edukacija, studije, budžet, objekti itd.	Koji su izvori informacija o napredovanju akcije? Troškovi Šta su troškovi akcije? Kako su klasifikovani? (rasporedila prikazane u Budžetu)	Koji su predušlovi potrebni prije početka akcije? Koji se uslovi izvan Konačnikove direktne kontrole moraju ispuniti za implementaciju planiranih aktivnosti?

Industrija i visoko obrazovanje

Univerzitetu trebaju menadžeri, a studentima praksa

Neophodno je uspostaviti sistem menadžmenta čiji bi glavni zadatak bilo unapređenje saradnje sa visokoškolskim ustanovama, lokalnom zajednicom i industrijom

Seminarom, održanim 6. i 7. oktobra, u Sarajevu okončan je TEMPUS projekat "Implementacija saradnje sa industrijom na bosanskohercegovačkim univerzitetima". Uz Kraljevski tehnički univerzitet iz Štokholma (Švedska), Univerzitet Koledž Dablin iz Dablina (Irska) organizatori su bili Mašinski fakultet iz Sarajeva i Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH.

Pedesetak učesnika seminara, sa gotovo svih univerziteta u BiH, ovu temu sagledalo je iz ugla primjene Bolonjske deklaracije za čiju je dosljednu primjenu u našoj zemlji neophodna podrška akademskog osoblja, studenata, menadžmenta univerziteta i fakulteta, jer su ključni nosioci reforme visokog obrazovanja. Da bi se proveo cijeli proces, to treba posmatrati sa aspekta okruženja koje treba da prihvati visokoobrazovane stručnjake.

Konstatovano je da je jedan od važnih aspekata uspješnog razvoja i unapređenja visokog obrazovanja saradnja sa lokalnom zajednicom i privredom - posebno industrijom.

Zahtjevi tržišta

Ovo je bila prilika da se akterima tog procesa na najbolji mogući način pruže informacije o ustrojstvu sistema menadžmenta koji se bavi relacijom univerzitet - industrija na evropskim univerzitetima i Univerzitetu u Sarajevu. Predočen je koncept i prezentirani primjeri saradnje univerziteta i indus-

trije, te preporučena uspostava sistema univerzitetskog menadžmenta koji treba da radi na unapređenju ove saradnje.

Prema prezentiranom iskustvu iz Švedske, bitno je da su institucije visokog obrazovanja otvorene prema zajednici, da saraduju sa lokalnim vlastima, javnim agencijama, kompanijama, školama, sindikatima, političarima i međunarodnim organizacijama.

Ova saradnja će doprinijeti da se poboljša demokratija, širi znanje i razvoj i poboljšaju programi na način da institucije uzmu u obzir šta se od njih traži na tržištu rada.

Seminar se prvog dana rada bavio iskustvima univerziteta i fakulteta, a drugog dana pažnja je koncentrisana na konkretne primjere: povezivanje univerziteta i privrede u Tuzli; saradnju prehrambene industrije sa univerzitetom iz Banje Luke, te Energoinvesta sa akademskim institucijama; modele saradnje univerziteta malih i srednjih preduzeća, posebno energetskog sektora, rudarstva i visokog obrazovanja.

Studenti u proizvodnji

Održana su i dva okrugla stola. Učestvujući tom prilikom u raspravi predsjednik P/GKFBiH Avdo Rapa kazao je da brojni privrednici ističu spremnost da zapošljavaju stručne kadrove. Neposredno prije ovog seminara to su, kako kaže, istakli i predstavnici željezare "Mital Stil" Zenica, "Preventa" Visoko, "Natrona Hayat" Maglaj i Tvornice cementa Kakanj.

S obzirom na dosadašnje iskustvo da oni što dolaze direktno sa fakulteta imaju malo praktičnih znanja, pokrenuta je inicijativa da se studenti tokom studija uključuju u proizvodni proces i da se ponovo uvede ljetnja praksa.

Budući inženjeri, ekonomisti i drugi na univerzitetu obrazovani kadrovi osjećaj za biznis treba da stiču i kroz omladinski biznis što se kod nas ne razvija dovoljno.

Prema mišljenju Tomislava Grizelja, predsjednika Udruženja poslodavaca, privreda je umnogome otišla ispred fakulteta, jer mnogi nemaju potrebnih laboratorija.

"Tijesnu saradnju u današnjim uslovima tržišnog poslovanja moguće je ostvariti samo interesno, odnosno posebnim poslovnim ugovorima na konkretnim zadacima za koje industrija ima interes", stav je dr Ahmeta Bašića, predstavnika "Elektroprivrede BiH".

Bez obzira na to kakve modalitete primijenili, saradnju univerziteta i industrije finansijski treba da podrži i država - stajalište je predstavnika univerziteta iz Štokholma.

H. A

Podaci Ministarstva vanjskih poslova i ekonomskih odnosa BiH

Strana ulaganja u prvom polugodištu 268,8 miliona KM

Registrovana strana ulaganja u prvom polugodištu ove godine iznosila su 268,8 miliona KM, što čini 7,6% ukupnih stranih ulaganja u BiH registrovanih od maja 1994. do kraja juna ove godine.

Posmatrajući registrovana strana ulaganja, ne uzimajući u obzir smanjenje kapitala uslijed statusnih promjena društava, ukupan kapital iznosi u ovom periodu 326,5 miliona KM, ali zbog metodologije njihovog kumulativnog praćenja od 1994. radi realnijeg prikazivanja njihovog obima kako po zemljama tako i na nivou BiH uzeto je u obzir i smanjenje stranog kapitala.

Na osnovu podataka Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, registrovana strana ulaganja krajem juna u odnosu na stanje krajem decembra lani veća su za 8,3%. U poređenju s istim polugodištem prethodne godine, manja su za 552,3 miliona KM ili 3,1 puta.

Ukoliko se iz prvog polugodišta prethodne godine isključuje ulaganja u Tvornicu glinice "Birač" Zvornik od 465,6 miliona KM, u tom slučaju ona su u ovom polugodištu manja za 86,7 miliona KM ili 24,4%.

Najznačajnija ulaganja odnose se na osam zemalja: Sloveniju 67,9 miliona KM (25,4%), Austriju 62,7 miliona KM (23,3%), Dansku 27,6 miliona KM (10,3%), Hrvatsku 24,4 miliona KM (8,9%), SCG 20,6 miliona KM (7,7%), Lihtenštajn 16,3 miliona KM (6,1%), Mađarsku 15 miliona KM (5,6%), Tursku 14,1 milion KM (5,3%) ili 92,6% ukupnih ulaganja u prvom polugodištu 2005.

U FBiH

Prosječna ovogodišnja plata porasla za 4,1 odsto

Potrošačka korpa u Federaciji BiH u septembru je iznosila 451,99 KM, što je za 3,32 KM više u odnosu na avgust.

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH, za potrošačku korpu je u tom mjesecu najviše trebalo izdvojiti u Livnu (484,24 KM), zatim u Mostaru (480,88), Širokom Brijegu (480,24), dok je najjeftinija bila u Goraždu (412,59).

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH, prosječna mjesečna isplaćena neto plata po zaposlenom za avgust ove godine u FBiH iznosi 561,44 KM. Tokom avgusta došlo je do povećanja prosječne mjesečne isplaćene neto plate za 0,94 odsto. Od juna do avgusta 2005. godine prosječna mjesečna isplaćena neto plata iznosi 558,02 KM.

U odnosu na isti period prethodne godine došlo je do porasta prosječne mjesečne isplaćene neto-plate za 4,10%.

Prosječna mjesečna isplaćena bruto plata po zaposlenom za avgust 2005. godine u FBiH iznosi 825,65 KM. /Poslovne novosti/

Zakoni i propisi

Usvojeni zakoni o akcizama i porezu na promet

Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH je po hitnom postupku usvojio zakone o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama u BiH i Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga.

Riječ je o produženju roka za štampanje poreznih i kontrolnih markica koje će do 31. decembra ove godine štampati entitetska ministarstva finansija i Porezna uprava Distrikta Brčko.

Utvrđen Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama FBiH

Zbog povećanja efikasnosti u postupanju i bolje ekonomičnosti kod pokretanja postupka za uspostavu ažurnih zemljišnih knjiga, Vlada FBiH je u formi Prijedloga zakona utvrdila i u parlamentarnu proceduru, po skraćenom postupku, uputila izmjene i dopune Zakona o zemljišnim knjigama FBiH (stupio na snagu 21. 11. 2003. godine) na čiju potrebu je ukazala dosadašnja praksa njegovog provođenja.

Predložene izmjene i dopune predstavljaju prilagođavanje elektronskom načinu vođenja zemljišnih knjiga, pa je, imajući u vidu da softver program uređuje i upis nekretnina, propisano samo da se postupak upisa pokreće podnošenjem zahtjeva. U skladu s tim, riješene su i hipoteke stare 30 i više godina koje faktički nemaju pravno djelstvo, a bespotrebno opterećuju sadašnju zemljišnu knjigu, odnosno opterećivale bi uspostavljanje elektronski vođenih zemljišnih knjiga, pa je propisano da ne proizvode nikakve pravne posljedice i da se imaju smatrati brisanim, ukoliko ugovorom o hipoteci nije drugačije određeno.

BiH na tabeli globalne konkurentnosti pala za 14 mjesta

Na tabeli globalne konkurentnosti koju svake godine priprema Svjetski ekonomski forum (WEF), naša zemlja je u odnosu na prošlu godinu pala za 14 mjesta i zauzima 95. mjesto, od ukupno 117 država koliko se na njoj nalazi.

Prema Izvještaju WEF-a, SCG je ove godine zauzela 80. mjesto, Hrvatska na je 62., a Slovenija je uvrštena na 32. mjesto najkonkurentnijih država svijeta i u odnosu na prošlu godinu napredovala je za jedno mjesto.

Najkonkurentnija na svijetu je i ove godine Finska, slijede SAD i Švedska. Od novih članica Evropske unije, Sloveniju je pretekla jedino Estonija, koja je zauzela 20. mjesto na tabeli WEF i tako zadržala prošlogodišnji plasman.

Zavod za statistiku FBiH

Industrijska proizvodnja u septembru veća za 16,3%

Industrijska proizvodnja u Federaciji BiH u septembru ove godine u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prošle godine veća je za 16,3%, u odnosu na proizvodnju iz istog mjeseca prošle godine veća je za 9,7%, dok je u odnosu na avgust ove godine veća za 3,3%

Posmatrano po područjima industrijskih djelatnosti u septembru ove godine u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prošle godine, industrijska proizvodnja u području prerađivačke industrije veća je za 30%, u području rudarstva veća je za 11,4%, a u području snabdijevanja električnom energijom, plinom i vodom manja je za 10,5%.

Posmatrano po glavnim industrijskim grupacijama industrijskih proizvoda, od januara do septembra 2005. godine u odnosu na isti period 2004. godine proizvodnja bilježi povećanje trajnih proizvoda za široku potrošnju (indeks 115,3), intermedijarnih proizvoda, osim energije (indeks 113,7), netrajnih proizvoda za široku potrošnju (indeks 110,6), kapitalnih proizvoda (indeks 101,5), dok je zabilježeno smanjenje energije (indeks 98,7) i proizvoda iz grupe neraspoređeno (indeks 89,6).

Ukupne cijene na malo u septembru više su za 0,6% u odnosu na prethodni mjesec. Cijene poljoprivrednih proizvoda i industrijskih neprehrambenih proizvoda više su za 1%, a cijene industrijskih prehrambenih proizvoda su više za 0,4% i pića za 0,1%. Cijene duhana i usluga se nisu mijenjale u tom mjesecu.

Ukupne cijene na malo u septembru više su za 3% posto u odnosu na prosječnu cijenu iz prošle godine. Za devet mjeseci ove u odnosu na isti period prošle godine ukupne cijene na malo više su za 2,3%.

Ukupni troškovi života u devetom mjesecu viši su za 0,6% u odnosu na prethodni mjesec. Troškovi života za robu su viši za 0,8%, a za usluge se nisu mijenjali u ovom mjesecu.

Troškovi života za saobraćaj i poštanske usluge viši su za 1,5%, odjeću i obuću za 1%, ishranu za 0,9%, ogrev i osvjjetljenje za 0,3%, duhan i piće i opremu stana za 0,1%.

Troškovi života za higijenu i njegu zdravlja i obrazovanje i kulturu su niži za 0,1%, a troškovi života za stan se nisu mijenjali u ovom mjesecu.

Ukupni troškovi života u septembru viši su za 1,6% u odnosu na prosječne troškove iz prošle godine. Za devet mjeseci ove u odnosu na isti period prošle godine ukupni troškovi života su viši za 2,2%.

U avgustu

Zaposlenih 387.096, a nezaposlenih 344,025

U avgustu, u Federaciji BiH, bilo je 387.096 zaposlenih osoba. Dok je u 1991. godini, na teritoriji koja prema sadašnjem razgraničenju pripada FBiH, iznosio 631.020. Tako je nivo zaposlenosti u avgustu 2005. dostigao 61,34% nivoa iz 1991. godine.

Krajem avgusta ove godine poslovni subjekti iskazali su potrebe za 1.182 radnika, tako da na jednu prijavu potreba za radnicima u avgustu 2005. dolazi 291 radnik koji traže zaposlenje.

Na evidencijama službi za zapošljavanje bilo je 344.025 nezaposlenih osoba, što predstavlja povećanje za 2.375 osoba ili 0,70% u odnosu na juli - septembar ove godine.

Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih u avgustu bila je 5.946 osoba sa visokom stručnom spremom (VSS) ili 1,73%, 4.838 sa višom stručnom spremom (VS) ili 1,41%, 76.382 sa srednjom stručnom spremom (SSS) ili 22,20%, 2.825 visokokvalifikovanih radnika (VKV) ili 0,82%, 127.549 kvalifikovanih radnika (KV) ili 37,07%, 113.984 niskokvalifikovanih (NKV) ili 33,13%, 11.305 polukvalifikovanih (PKV) ili 3,29%, te 1.196 nekvalifikovanih (NSS) radnika ili 0,35%. Učešće stručnih osoba u ukupnom broju registriranih nezaposlenih je 217.540 ili 63,23%, a nestručnih 126.485 ili 36,77%.

Krajem oktobra konferencija o razvoju turizma

Prva regionalna konferencija o razvoju turizma u regiji zapadnog Balkana biće održana u Sarajevu, od 25. do 27. oktobra, objavljeno je iz Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), koji je organizira zajedno sa vladama Japana i BiH.

Njeno održavanje zasnovano je na pretpostavci da turizam posjeduje veliki potencijal ne samo za promociju ekonomskog rasta i ulaganja već i za stvaranje radnih mjesta kako za nekvalifikovani tako i za visoko kvalifikovani kadar u cijeloj regiji.

Konferencija će pružiti mogućnost za diskusiju o regionalnoj saradnji u vezi sa turističkim razvojem sa predstavnicima vlada i privatnog sektora.

Organizatori očekuju i poticaj za aktivnija partnerstva vladinih poslovnih subjekata.

Diskusija, koja se očekuje, u formi zaključaka biće zvanično integrisana i u plan sljedeće sjednice Procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi (South East European Cooperation Process - SECEP).

Novi pristup

Osnove unutrašnjeg tržišta EU

Prenosimo tekst iz knjige dr Saše Prešerna, eksperta za tehničko zakonodavstvo EU, "Unutrašnje tržište Europske unije i CE znak", Ljubljana 2003. godine

Slobodan protok robe u Evropskoj uniji se u priličnoj mjeri bazira na zakonodavstvu nazvanom novi pristup, kojim se određuju samo bitni zahtjevi, smanjuje nadzor državnih organa prije nego što se proizvodi plasiraju na tržište i primjenjuje obezbjeđivanje kvaliteta, kao i druge savremene tehnike utvrđivanja usaglašenosti proizvoda. Namjena ovog zakonodavstva je da obezbijedi bezbjednost proizvoda i pomogne proizvođaču da postigne ovaj cilj na optimalan način. Poznavanje osnova unutrašnjeg tržišta EU doprinosi lakšem razumijevanju principa slobodnog protoka robe.

Slobodan protok robe funkcioniše u potpunom evropskom privrednom prostoru, a ne samo u državama članicama EU. U svim ovim državama je nacionalno zakonodavstvo usaglašeno sa evropskim direktivama novog pristupa.

Unutrašnje tržište EU i slobodan protok robe

Šta je unutrašnje tržište?

Unutrašnje tržište EU je definisano članom 7a Sporazuma o osnivanju EU kao područje bez unutrašnjih granica, na kojem je obezbijeđen slobodan protok robe, ljudi, usluga i kapitala.

Šta je slobodan protok robe?

Slobodan protok robe je jedna od osnovnih povlastica EU, pored slobodnog protoka usluga, kapitala i radnika. Ova privilegija omogućava potrošačima znatno veću ponudu, a ujedno podstiče konkurentnost. Mehanizmi koji su potrebni za djelovanje slobodnog protoka robe oslanjaju se na sprečavanje nastajanja novih prepreka kod trgovanja, međusobno priznavanje i tehničku harmonizaciju.

Kakvi proizvodi mogu biti na tržištu ili u upotrebi?

Države članice moraju usvojiti mjere kojima obezbjeđuju da se na tržište plasiraju i u upotrebi budu samo proizvodi koji, uz pravilno instaliranje, održavanje i upotrebu, ne ugrožavaju bezbjednost i zdravlje ljudi ili drugih javnih interesa, koje obrađuje pojedinačna direktiva. Ove mjere obezbjeđuju države odgovarajućim nadzorom tržišta.

O čemu treba voditi računa u nacionalnom tehničkom zakonodavstvu?

Nacionalno tehničko zakonodavstvo u državama članicama EU mora biti u skladu sa članovima 28. i 30. Sporazuma o osnivanju EU, kojim se zabranjuju količinska ograničenja ili druge mjere sa jednakim efektom. Ključne elemente za međusobno priznavanje nalazimo u sudskoj praksi Evropskog suda, prije svega, u predmetu 120/78 (predmet "Cassis de Dijon"). Rezultati ove sudske prakse su sljedeći:

- Proizvodi koji su legalno proizvedeni ili se prodaju u jednoj od država članica mogu, po pravilu, slobodno da se plasiraju u cijeloj EU ako odgovaraju jednako vrijednim stepenima zaštite, kao što važe u državi izvoznici, i ako se prodaju na teritoriji države izvoznice.

- Za oblast koja nije regulisana propisima EU, države članice mogu na svojoj teritoriji slobodno formirati zakonodavstvo.

- Prepreke u trgovini, koje su posljedica razlika u nacionalnim zakonodavstvima, dopustive su samo ako su nacionalne mjere:

* potrebne za ispunjavanje obaveznih zahtjeva (kao što su zdravlje, bezbjednost, zaštita potrošača, zaštita okoline);

* usvojene sa legitimnom namjenom, koja opravdava odstupanje od principa slobodnog protoka robe i

* opravdane s obzirom na legitimne namjene i srazmjerne ciljevima koje žele da postignu.

Da li države članice mogu usvojiti dodatne nacionalne zahtjeve?

Države članice smiju, u skladu sa Sporazumom o osnivanju EU (naročito sa članovima 28. i 30.), usvojiti dodatne nacionalne mjere za zaštitu, naročito radnika, potrošača i okoline. Ovim mjerama se ne smije zahtijevati izmjena proizvoda niti uticati na njihovo plasiranje na tržište.

Novi pristup - zahtjevi evropskih direktiva

Direktive novog pristupa donesene su u cilju obezbjeđivanja slobodnog protoka proizvoda, koji su u skladu sa nivoom zaštite, koju određuju odgovarajuće direktive. Zato države članice ne smiju zabraniti, ograničiti ili ometati da se i takvi proizvodi nađu na tržištu.

Šta znači novi pristup u tehničkom zakonodavstvu?

Nova regulativna tehnika i strategija je bila utvrđena rezolucijom Savjeta iz 1985. godine o novom pristupu na tehničkoj harmonizaciji i standardizaciji i uvela je sljedeće principe (slika 1):

* Harmonizacija zakonodavstva je ograničena na bitne zahtjeve kojima moraju udovoljiti proizvodi kod slobodnog protoka unutar EU.

* Tehničke specifikacije o usaglašenosti proizvoda sa bitnim zahtjevima, koje postavljaju direktive, date su u harmoniziranim standardima.

* Primjena harmoniziranih ili drugih standarda nije obavezujuća. Proizvođač može uvijek koristiti druge tehničke specifikacije kojima zadovoljava bitne zahtjeve.

* Za proizvode izrađene u skladu sa harmoniziranim standardima važi pretpostavka o usaglašenosti sa bitnim zahtjevima.

* Proizvođači mogu birati između različitih postupaka utvrđivanja usaglašenosti koji su predviđeni odgovarajućom direktivom.

Za koje proizvode važe direktive novog pristupa?

Direktive novog pristupa se odnose na proizvode koji se prvi put pojavljuju na tržištu ili se daju na upotrebu u EU. Važe kako za nove proizvode proizvedene u državama članicama tako i za nove i polovne proizvode uvezene iz trećih zemalja.

Da li direktive novog pristupa pokrivaju sve zahtjeve?

Direktive su uopšteno pripremljene kao zaštita od eventualnih rizika povezanih sa javnim interesima. Uprkos tome, u velikom broju slučajeva istovremeno se primjenjuje više direktiva novog pristupa, kao i drugo zakonodavstvo EU. Također, može da se dogodi da su neke vrste proizvoda izuzete iz zakonodavstva EU. Države članice mogu pripremiti nacionalno zakonodavstvo, u skladu sa članovima 28. i 30. Osnivačkog sporazuma EC (npr. za utikače i utičnice za domaću upotrebu).

Da li država može da uvede strože kriterije nego što ih određuje direktiva novog pristupa?

Ne. Radi eliminisanja smetnji u trgovanju, ciljevi nacionalnih zakonodavstava u državama članicama EU su identični direktivama novog pristupa. To su direktive potpune harmonizacije. Zato države članice moraju poništiti svo protivvrječno nacionalno zakonodavstvo. Važi opće pravilo da države članice ne smiju zadržati ili uvesti oštrije, a ni blaže mjere nego što su predviđene direktivom novog pristupa.

Koje su direktive novog pristupa?

To su direktive za mnoge tehničke proizvode kojima se zahtijeva označavanje proizvoda CE znakom. Pored ovih, postoji još nekoliko direktiva koje slijede princip novog pristupa ili globalnog pristupa, ali ne dozvoljavaju označavanje CE znakom.

Da li su direktive novog pristupa međusobno slične?

Svaka direktiva je specifična u pogledu zahtjeva, postupaka, isprava, imenovanja organa koji saraduju u postupcima utvrđivanja usaglašenosti i čak označavanja. Međutim, u svim državama Evropske unije direktive su prenesene u nacionalno zakonodavstvo.

Čemu služe prelazni periodi?

Većinom direktiva novog pristupa predviđa se prelazni period za njihovu primjenu. To omogućava proizvođačima i ovlaštenim organima da se prilagode postupcima za utvrđivanje usaglašenosti i bitnim zahtjevima koje postavlja nova direktiva. Time je uklonjena opasnost od zastoja u proizvodnji. Tako proizvođači, uvoznici i distributeri imaju dovoljno vremena da mogu ostvariti sva prava koja su stekli po osnovu važećih propisa, prije uvođenja direktive - na primjer, pravo na prodaju zaliha koje su bile proizvedene u skladu s nacionalnim propisima, važećim prije primjene direktive. Na kraju, prelazni period pruža dovoljno vremena za usvajanje harmoniziranih standarda, iako to, u principu, nije uvjet za primjenu direktiva novog pristupa.

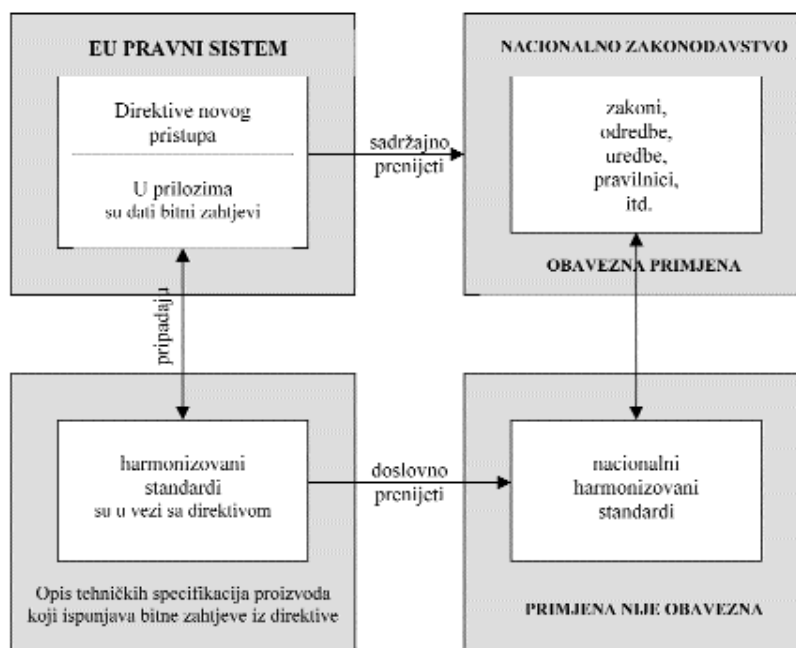
Šta važi u prelaznom periodu?

Države članice su obavezne da do kraja prelaznog perioda na svom tržištu dozvoljavaju plasman proizvoda koji su planirani i izrađeni u skladu sa ranije važećim nacionalnim zakonodavstvom. Tako, u toku čitavog prelaznog perioda, proizvođači mogu birati između nacionalnog sistema ili novog zakonodavstva.

U prelaznom periodu proizvodi, koji su u skladu sa odgovarajućim direktivama, mogu se plasirati na tržište EU i koristiti u bilo kojoj državi članici. Za proizvode koji su proizvedeni u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili neobaveznim tehničkim specifikacijama važi slobodan protok u skladu sa principima članova 28. i 30. Osnivačkog sporazuma Evropske komisije.

Poslije završetka prelaznog perioda važi samo direktiva koja je implementirana u nacionalno zakonodavstvo, a ne neka druga nacionalna pravila koja se bave istim proizvodima ili bitnim zahtjevima. Iz ovoga slijedi da se, poslije prelaznog perioda, na tržište EU i na korištenje mogu plasirati samo proizvodi koji su u skladu sa odgovarajućom direktivom.

PROCES HARMONIZACIJE

Slika 1 - Veza između direktiva novog pristupa, nacionalnog zakonodavstva i harmoniziranih standarda

Bitni zahtjevi za proizvode

Šta su bitni zahtjevi?

Osnovni princip novog pristupa je ograničenje harmonizacije zakonodavstva na bitne zahtjeve za koje postoji javni interes. Ovi zahtjevi, pored ostalog, posebno obuhvataju zaštitu zdravlja i bezbjednost korisnika (obično potrošača i radnika), a u nekim slučajevima i druga osnovna pitanja (npr. zaštitu svojine, domaćih životinja ili čuvanje okoline).

Bitnim zahtjevima se ne daju detaljne specifikacije za izradu proizvoda. Iako je sadržina bitnih zahtjeva u različitim direktivama različita, formulacija je dovoljno precizna da kod prenosa u

nacionalno zakonodavstvo predstavlja pravne obaveze koje se mogu sprovesti. Priprema harmonizovanih standarda se zasniva na bitnim zahtjevima direktive. Kada harmonizovani standardi ne postoje ili kada proizvođač odluči da ih ne primjenjuje, proizvod, uprkos tome, mora ispunjavati bitne zahtjeve iz direktive.

Gdje su dati bitni zahtjevi?

Bitni zahtjevi su propisani prilogima direktiva i uključuju sve što je potrebno za postizanje ciljeva direktive. Proizvodi se mogu plasirati na tržište i koristiti samo ako su u skladu sa bitnim zahtjevima.

Na šta se odnose bitni zahtjevi?

Bitni zahtjevi su zasnovani tako da omogućavaju i obezbjeđuju visok stepen sigurnosti. Odnose se na određene rizike u vezi sa proizvodnjom (na primjer, fizička ili mehanička otpornost, zapaljivost, hemijske, električne ili biološke karakteristike, higijena, radioaktivnost, preciznost), na proizvod, odnosno njegov rad (npr. mjere u pogledu materijala, plana, konstrukcije, procesa izrade, uputstava, koja priprema, proizvođač) ili određuju glavni cilj zaštite. Često su kombinacija svega navedenog. Zato za određeni proizvod može istovremeno važiti više direktiva, jer je jedino na taj način moguće obuhvatiti sve bitne zahtjeve.

Kako da proizvođač zna koji bitni zahtjevi se odnose na neki proizvod?

Bitne zahtjeve treba uzimati u obzir kao funkciju rizika koji je nerazdvojivo povezan sa nekim proizvodom. Zato proizvođači moraju, uz pomoć analize opasnosti, konstatovati koji bitni zahtjevi važe za određeni proizvod. Ova analiza mora biti dokumentovana i uključena u tehničku dokumentaciju za pojedinačni proizvod. Ako je proizvođač koristio harmonizovane standarde, nije potrebna ocjena rizika za one bitne zahtjeve koji su obuhvaćeni ovim standardima.

Da li se bitnim zahtjevima određuje tehničko rješenje?

Bitnim zahtjevima se definišu rezultati koje treba postići ili rizici koje treba razmatrati, ali, ipak, se ne definišu ili ne predviđaju tehnička rješenja. Zbog ove fleksibilnosti, proizvođači mogu sami birati načine za ispunjavanje bitnih zahtjeva. Ovo, također, omogućava prilagođavanje proizvođača tehničkom napretku, npr. prilikom izbora materijala i planiranja proizvoda. Zato tekstove direktiva novog pristupa nije potrebno stalno prilagođavati tehničkom razvoju, jer se procjena o ispunjavanju zahtjeva bazira na stepenu trenutnog tehničkog znanja.

Uloga standarda

Pojedinačnim direktivama novog pristupa pripadaju harmonizovani standardi, kojih može biti za pojedinačnu direktivu i više stotina. Primjena ovih standarda je neobavezna.

Šta su harmonizovani standardi?

To su evropski standardi koje su usvojile evropske organizacije za standardizaciju. Harmonizovani standardi su pripremljeni u skladu sa opštim uputstvima, o kojima su postigle sporazum Komisija i evropske organizacije za standardizaciju. Pripremljeni su prema ovlaštenju koje im je, poslije savjetovanja sa državama članicama, izdala Komisija.

Standardi su harmonizovani, u smislu novog pristupa, kada evropske organizacije za standardizaciju Komisiji oficijelno predstavljaju evropske standarde koji su izrađeni ili odabrani u skladu sa dobijenim ovlaštenjima.

U smislu novog pristupa, drugi dokumenti evropskih organizacija za standardizaciju i druge javno dostupne specifikacije koje su usvojili privatni konzorciji preduzeća nisu harmonizovani standardi.

Iako evropski standardi važe kao harmonizovani već i prije objavljivanja spiska u Službenom listu Evropske unije, tek objavljivanje prouzrokuje pretpostavku o usaglašenosti sa bitnim zahtjevima date direktive. Ipak, poslije direktive o niskonaponskoj električnoj opremi, standard je harmonizovan tek onda kad je pripremljen u zajedničkom dogovoru nacionalnih organa za standardizaciju i kada je objavljen u skladu sa nacionalnim postupcima.

Kakva je razlika između evropskih standarda i harmonizovanih dokumenata?

Evropski standardi i harmonizovani dokumenti se razlikuju, prije svega, u stepenu obaveze koju imaju nacionalne članice. Harmonizovane dokumente treba uvesti na nacionalnom nivou barem preko javnog objavljivanja naslova i broja dokumenta i povlačenjem neusaglašenih nacionalnih standarda. Očuvanje ili objavljivanje nacionalnih standarda kojim se definiše isti sadržaj kao i harmonizovanim dokumentima dopušteno je jedino ako je sadržaj u tehničkom pogledu jednake vrijednosti. Pored toga, harmonizovani dokumenti dopuštaju nacionalna odstupanja kada se radi o posebnim uslovima koji bi mogli prouzrokovati poteškoće prilikom korištenja dokumenata kao važećih harmonizovanih standarda.

Izuzetno, komisija može usvojiti kao harmonizovane standarde, također, harmonizovane dokumente koje su usvojile evropske organizacije za standardizaciju.

(nastavak u sljedećem broju)

Web portal

Uz jutarnju kafu - eKAPIJA

Prekasno ste saznali za bitan tender ili vijest o konkurentskoj kompaniji? Uprkos najboljim namjerama, niste stigli da prelistate dnevne novine do kraja, jer vas je prekinuo telefonski poziv komitenta, neodložan sastanak, problem koji hitno treba rješavati...

Ekonomski web portal eKAPIJA je nastao sa ciljem da ubrza protok poslovnih informacija u regionu jugoistočne Evrope. U junu 2005. Eurocontact Sarajevo je pokrenuo bh. izdanje eKAPIJA na adresi <http://bih.ekapija.com>. Ovaj portal nudi dnevne aktuelne informacije o tenderima, vijestima, izvještajima i drugim korisnim informacijama za privrednike.

Korisnici portala eKAPIJA svakog radnog dana e-mailom primaju ekonomski bilten. Svakom korisniku se omogućuje da sadržaj dnevnog elektronskog biltena prilagodi svojim individualnim oblastima poslovanja. Pored toga, korisnici mogu na portalu eKAPIJA objaviti informacije o svojim proizvodima, uslugama i poslovnim uspjesima.

Glavni izvori informacija za sadržaj eKAPIJA su sve bh. dnevne novine i "Službeni glasnik BiH", koji od 1. januara 2005. obuhvaća sve tendere javne nabavke za područje BiH.

eKAPIJA nudi besplatni 15-dnevni probni servis za sve one koji se žele lično uvjeriti u prednosti koje nudi ovaj ekonomski portal. Više informacija: Eurocontact, Zmaja od Bosne 4 (Holiday Inn), 033 269 830 ili 033 269 831, ekapija@euroinfo.ba

Prezentacija

Najnovije iz PET ambalaže

U organizaciji Privredne/Gospodarske komore FBiH, uz podršku Ambasade Srbije i Crne Gore u našoj zemlji, krajem septembra, upriličena je prezentacija novosadske kompanije Neofyton.

Ekskluzivni je zastupnik renomiranih proizvođača za preradu plastike i najnovijih dostignuća iz oblasti PET ambalaže za SCG, BiH i Makedoniju. Prezentirane su savremene tehnologije u proizvodnji kompanija Moretto, KraussMafei i Euro Chiller (čiji je Neofyton distributer).

Riječ je o produktima ambalaže, auto-industrije, medicinskih aplikacija, ekstruzije profila i cijevi i tehničke plastike.

Usluge koje Neofyton nudi svojim klijentima su: servis i puštanje mašina u rad, projektovanje i konsultantske usluge, lager rezervnih dijelova, dinarsko plaćanje, te kupovina opreme na lizing do pet godina.

Kako je istaknuto, ovo je još jedan korak ka bržem i efikasnijem povezivanju domaćih kompanija sa onima iz SCG, te unapređenju privredne saradnje između dvije zemlje. **S. V.**

Ponuda - potražnja

Turska kompanija Lidya Trading iz Istanbula zainteresirana je za uvoz mlijeka u prahu iz BiH. Kontakt osoba: Sevin Mizrak, telefon/faks: +90-216-00000, e-mail: smizrak@gmail.com

***

Njemačka informatička kompanija (razvoj softvera) traži zastupnike za BiH. Zainteresirane firme mogu se obratiti na: knaumann@sw-products.de

Kontakt osoba Kathrin Naumann. www.sw-products.de

***

Firma iz Italije uvozila bi male drvene brikete iz BiH. Proizvođači briketa kontakt (na našem jeziku) mogu uspostaviti na e-mail adresu: stefano@dallongaro.com

***

Izraelska trgovinska kompanija R&S bavi se prodajom igraćaka i plastičnog posuđa. Zainteresirani za plasiranje svojih proizvoda na izraelsko tržište mogu se obratiti na adresu: R&S, 10 Moshav Tzrufa Meshek, Bet Shean 10900, Israel.

Telefon: +972-4-6585652, faks: +972-4-6585652, e-mail: r_s_imp@netvision.net.il

Kontakt osoba: Rami Dalal

Traži se kupac ili većinski vlasnik proizvodnog dijela firme Volta d.d. koja je locirana u Podlugovima 15 km od Sarajeva, sa pilanom, sušarom, građevinskom stolarijom, te zidanim objektom na sprat i prodajnim prostorom u zgradi, kao i nadstrešnicom i otvorenim asfaltiranim prostorom ukupne površine 3 656 m².

Detaljnije informacije mogu se pogledati na web stranici www.volta.co.ba

***

Traži se kupac za parcelu veličine 6.555 m² u industrijskoj zoni Ilijaš-Sarajevo. Parcela je ograđena betonskim zidom, tamponirana sa izrađenim zidanim objektom na sprat za portirnicu i kancelarije veličine oko 70 m². Neposredno uz industrijski kolosijek.

Nudimo i manju parcelu od 1.662 m² asfaltiranu i sa dvije strane ograđenu prema Željezari Ilijaš.

Detaljnije informacije mogu se pogledati na web stranici www.ind-zona-il.co.ba

Kontakt telefon: 061/130-679.

Kompanija Ramot iz Izraela je uvoznik neobrađene drvene građe. Poželjno je da zainteresirane kompanije pošalju svoje kataloge i cjenovnik na adresu: Ramot, 50 Ben Yehuda St., Tel Aviv 63341, Israel. Telefon: +972-54-7842254, faks: +972-151-547842254, e-mail: ram2025@hotmail.com

Kontakt osoba: Vladimir Butel

***

Grčka kompanija Stabil Systems S.A. bavi se proizvodnjom PVC prozora, roletni i vrata, i želi uspostaviti poslovnu saradnju sa građevinskim kompanijama iz BiH. Kontakt osoba: James Vlachos, telefon: +30-2310-692810, faks: +30-2310-692829, e-mail: exports@stabil.gr

***

Grčka kompanija Assimakopoulos Ltd. zainteresirana je za poslovnu saradnju sa bh. firmama koje se bave proizvodnjom i prodajom klima-uređaja. Kontakt osoba: Artemis Loli, telefon: +30-210-6219000, faks: +30-210-6219001, e-mail: info@intertherm.gr

***

Kompanija Teledein iz Grčke želi uspostaviti poslovnu saradnju sa kompanijama iz sektora telekomunikacija iz BiH. Kontakt osoba: L. Kallinikidis, telefon: +30-2310-527700, faks: +30-2310-527701, e-mail: info@teledein.gr

***

Kompanija Palaplast iz Grčke zainteresirana je za saradnju sa firmama iz BiH koje se bave sistemima navodnjavanja. Kontakt osoba: Ioannis Popis, telefon: +30-2310-712512, faks: +30-2310-797959, e-mail: info@palaplast.gr

***

Grčka kompanija Pego d.o.o. želi uspostaviti saradnju sa firmama iz BiH koje izrađuju proizvode od lana. Kontakt osoba: Michail Petrakis, telefon: +381-11-3756676, faks: +381-11-3756679, e-mail: michaelmkt2003@yahoo.gr

***

Lumbrikultura ili uzgajanje glista

Ako želite povećati prinose na imanjima, u baštama, saksijama sa cvijećem, koristite humus - glistenjak. On će povećati prinose od tri do pet puta, jedini je oplemenjivač zemljišta u kome biljke napreduju, a ne dolazi do tzv. pregorijevanja biljaka.

Za više informacija možete kontaktirati: srboljubmiladinovic@yahoo.com

Iz apoteka

Ptičija gripa

Virus gripe A, podtip H5N1, je agresivan i opasan virus koji je izazvao pomor ptica u Hong Kongu 1997. godine. Primijećeno je još tada da se virus prenosi sa ptica i na ljude, te je zadnjih godina zabilježeno oko 70 smrtnih ishoda kao posljedica zaraze ovim virusom. Vjerovatnoća da se ovaj virus prenosi sa čovjeka na čovjeka je znatno manja. Pretpostavlja se da je od ovih 70 slučajeva samo jedan bio posljedica prenošenja virusa sa čovjeka na čovjeka. Međutim, ono što predstavlja problem je mutacija virusa, tj. sposobnost njegove adaptacije na uslove života u novom "domaćinu" - čovjeku.

Simptomi ptičije gripe su slični onima obične gripe: visoka temperatura, malaksalost, glavobolja i opća slabost organizma. Sa sigurnošću o kakvom oboljenju se radi može se reći samo na osnovu laboratorijskih testova.

Uobičajena vakcinacija koja se provodi sezonski kod osjetljivog dijela populacije nije efikasna u zaštiti od ovog virusa. Njena efikasnost se procjenjuje na ispod 50 odsto. Značaj imaju antivirusni lijekovi koji se koriste u terapiji, a samo kod rizičnih skupina se mogu koristiti i preventivno.

Lijek koji se pokazao kao najbolji jeste oseltamivir, poznatiji pod fabričkim imenom - TAMIFLU. Proizvodi se u obliku kapsula 75 mg, te kao oralna suspenzija u koncentraciji 12 mg/ml. Preporučena profilaktička doza za odrasle je jedna kapsula dnevno, dva dana, a, po potrebi, i do sedam dana. Ovaj lijek nije zamjena za vakcinu i može se koristiti samo uz preporuku ljekara.

Lijek preventivno trebaju uzimati samo osobe koje rade na farmama peradi gdje je zabilježena pojava virusa, te ljudi koji su bili u kontaktu sa uginulim pticama, a nikako cijela populacija.

Svjetska zdravstvena organizacija radi na obezbjeđivanju dovoljnih količina lijeka TAMIFLU tako što se povećava njegova proizvodnja, ali se priprema adekvatna vakcina čiji plasman na tržište predviđaju u narednoj godini.

TAMIFLU nije registriran kod nas, što znači da ga nema u apotekama, ali odgovorni pri Ministarstvu zdravstva rade na obezbjeđenju potrebnih količina ovog preparata koji će se kontrolisano početi distribuirati u slučaju potrebe. Do tada se trebaju pratiti informacije koje se daju preko medija, te izbjegavati putovanja u zemlje gdje je registrovana pojava oboljenja. Ne preporučuje se lov na divlju perad, posebno selice, jer su oni mogući prenosnik oboljenja.

APOTEKA MY MEDICO

Mr ph. Maja KNEŽEVIĆ - ČERANIĆ

